

Motion till riksdagen 2020/21:2706

av **Maria Gardfjell och Elisabeth Falkhaven (båda MP)**

Rädda igelkotten från robotgräsklipparna

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att robotgräsklippare och andra produkter bör förbättras genom att produktsäkerhetslagen ändras så att den också omfattar skador på vilda djur, t.ex. igelkotten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Hoten mot igelkotten är många. På senare år har ytterligare ett hot mot igelkottarna uppkommit – robotgräsklipparna. Organisationer som arbetar med katastrofhjälp för vilt har meddelat att igelkottar skadas av robotgräsklippare framförallt om klipparna körs nattetid när kottarna är aktiva. Robotgräsklipparna har i media beskrivits som ”igelkottens värsta fiende”. Det finns därför all anledning att fundera på vad som kan behöva göras för att minska hoten mot igelkotten.

Igelkotten (*Erinaceus europaeus*) är i nuläget klassad som Nära hotad (NT) i Sverige, men populationen minskar och det är möjligt att arten framöver kommer att klassificeras om till Sårbar (VU). Igelkottar dör av flera olika skäl, både naturliga och antropogena. Några av de största dödlighetsfaktorerna för igelkottar är ökad biltrafik samt klimatförändringar och andra faktorer som påverkar igelkottens vinterdvala och födosök. Det förekommer att igelkottar skadas och dödas av robotgräsklippare, men det saknas forskning om hur robotgräsklippare påverkar igelkottstammen. Även om det i nuläget inte finns några vetenskapliga studier på området, finns det ett större antal artiklar kopplade till de vanligaste faktorerna bakom igelkottars död, vilket som nämnts ovan är vägtrafik och förändringar av landskap och klimat.

Igelkott finns inom Sverige i kulturbygder i Götaland, Svealand samt längs Norrlands-kusten. Igelkottar är vanligare i anslutning till mänsklig bebyggelse (villasamhällen, parker, trädgårdar) än i ren jordbruksbygd. Det finns uppgifter om att antalet igelkottar minskar i Västra Götaland, medan arten uppges öka och sprida sig i Norrlands kustland.

Antalet reproduktiva individer överstiger gränsvärdet för rödlistning, men antalet individer har minskat under de senaste 12 åren.

Igelkottar dör av flera olika faktorer. Landskapsförändringar och förändring av våra samhällen har på många ställen orsakat en minskning av goda övervintringsplatser för igelkottens vinterdvala (så kallad hibernation). Igenväxningen av landskapet har troligen försämrat möjligheten att hitta föda på landsbygden. Igelkottar dör även genom naturlig predation (främst från grävlingar) och direkt mortalitet orsakad av människor. Ett stort antal igelkottar dör även av biltrafiken. Lokalt har igelkotten sannolikt försvunnit på grund av bildöden, och biltrafiken bedöms vara ett av de största hoten mot arten. Vissa omständigheter tyder även på att miljögifter kan ha större effekt på igelkotten än på många andra däggdjur.

Igelkottar som skadas av robotgräsklippare

Under senare år har självgående robotgräsklippare blivit ett nytt hot mot igelkotten. Robotgräsklippare är eldrivna och tysta, och efter att ha laddats upp i sin laddningsstation kan de klippa gräs dygnet runt. Igelkottar som är ute och söker föda på gräsmattor märker inte alltid när en robotgräsklippare närmar sig. De kan bli påkörda och hamna under robotgräsklipparen, vilket kan leda till att de blir allvarligt skadade eller dödade. Viltjourer i landet har rapporterat om att de får in igelkottar med skador orsakade av robotgräsklippare. Det som gör att igelkottar är särskilt sårbara är att de inte har en instinkt att fly vid fara, och istället rullar ihop sig.

Rekommendationen är att inte låta robotgräsklipparen klippa under natt och gryning, då igelkotten är mest aktiv i sitt födosök utan istället låta den klippa under dagen. Ett annat råd är att köpa robotgräsklippare som har en högre kvalitet, eftersom det främst påstås vara robotgräsklippare med låg kvalitet som bara kör på och över igelkottar.

Sverige har regionaliserad viltförvaltning och ansvaret för skydd av vilda djur ligger på Naturvårdsverket samt länsstyrelserna. Det saknas ett formaliserat informationsansvar för producenter och återförsäljare vad gäller risk för fysiska, mekaniska skador på vilda djur. Det är dock ett flertal producenter och återförsäljare av robotgräsklippare som tydligt informerar om skaderisker för igelkottar och hur dessa risker kan minimeras.

Ansvar för information om skydd av igelkottar

I Sverige är alla vilda fåglar och däggdjur fredade i hela landet enligt jaktlagstiftningen. Undantag gäller under de tider på året då det finns jakttid för cirka 50 av arterna, bland annat älg, rådjur, dovhjort, hare, räv, vissa änder och hönsfåglar. Man får därmed aldrig utan tillstånd fanga eller skada igelkottar eller andra fåglar och däggdjur som det inte finns jakttid för. Sverige har regionaliserad viltförvaltning med flera ansvariga myndigheter. Naturvårdsverket är nationell jakt- och viltmyndighet och ansvarar för att de nationella målen nås. Länsstyrelserna har det regionala ansvaret inom viltförvaltningen. Ansvaret för att informera om skydd av hotade djurarter ligger således på dessa myndigheter.

Produktsäkerhetslagen (2004:451) syftar till att säkerställa att varor och tjänster som tillhandahålls konsumenterna inte orsakar skada på person. Producenten ska lämna den säkerhetsinformation som behövs för att en konsument skall kunna bedöma riskerna med varan eller tjänsten och skydda sig mot dessa risker. Denna lag gäller dock endast

säkerhet för människor och inkluderar inte vilda djur. Det finns även regler för märkning av produkter som innehåller kemiska ämnen vilka är miljöfarliga, dvs. innehåller ämnen som är giftiga för djur och växter i miljön. Denna lagstiftning omfattar dock endast kemiska ämnen, inte risker för fysiska skador orsakade av mekanisk påverkan, t.ex. av en gräsklippare. Vad gäller risker för vilda djur har utredningstjänsten inte kunnat finna något producentansvar vad gäller risker för mekaniska fysiska skador på vilda djur. Däremot arbetar flera producenter av robotgräsklippare själva med säkerhet även för djur och vissa informerar även om säkerhetsrisker för husdjur och vilda djur.

Husqvarna och Gardena varnar t.ex. om skaderisk för igelkottar i vissa av sina bruksanvisningar.

Vissa andra tillverkare av robotgräsklippare verkar inte informera om risk för skador på vilda djur. I sina ”vanliga frågor” på webbplatsen anger exempelvis Stihl att det går utmärkt att köra robotgräsklipparen på natten eftersom den är tyst, men producenten nämner inte risken för nattaktiva djur som igelkotten. I Stihls bruksanvisningar finns endast allmänna varningar som rör skaderisker för människor och husdjur, t.ex. används följande mer oprecisa instruktion ”Anpassa även programmeringen så att inga barn, andra personer eller djur kan befinna sig på gräsmattan under klippningen.” Detsamma gäller bruksanvisningarna till Stigas robotgräsklippare i vilka igelkottar inte heller nämns specifikt.

Husqvarna, som i dagsläget är den största tillverkaren av robotgräsklippare, arbetar på olika sätt med att minska skaderisken för djur som igelkottar. Bland annat använder Husqvarna lättviktsblad som viker undan vid hinder istället för fasta knivblad som kräver högre motstånd innan de stannar. Företaget har även uppgett att de undersöker olika former av låg- och högteknologiska lösningar för att bättre skydda djur som t.ex. igelkottar. En högteknologisk lösning Husqvarna undersöker är att utrusta robotgräsklippare med en kamera som kan identifiera djur. En lågteknologisk lösning är att utrusta gräsklipparen med en liten bom som kopplas till klipparens underrede och som kan skjuta undan objekt som t.ex. igelkottar. Husqvarna har även utvecklingsprojekt, med lägre byggda gräsklippare och gräsklippare med värmesensorer vilka gör att klipparen stannar automatiskt om det stöter på ett föremål med en viss kroppstemperatur.

Vissa återförsäljare av robotgräsklippare, som t.ex. Granngården, informerar om skaderisk för igelkottar i webbutiken där robotgräsklippare säljs. Under avsnittet ”produkt detaljer” som tillhör varje robotgräsklippare på Granngårdens webbplats finns förutom tekniska specifikationer följande text: ”Tänk på igelkottarna! För att undvika att igelkottar tar skada bör du endast ha din robotgräsklippare igång dagtid. Igelkottar kommer ut ur sina gömmor kvälls- och nattetid och riskerar då att skadas av din klippare.”

Samma text finns även hos andra återförsäljare, t.ex. Ekliden Motorservice.

Kunskaperna om hoten mot igelkotten måste öka. Produktsäkerhetslagen bör kompletteras med en informationsskyldighet som också omfattar skador på vilda djur, till exempel igelkotten.

Tills att denna lag ses över bör ansvariga myndigheter samverka med producenter och återförsäljare av robotgräsklippare så att alla konsumenter får information som kan rädda igelkottarna från att bli offer i svenskarnas trädgårdar.